

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ОСВІТНІХ МІГРАНТІВ У БІЛІНГВАЛЬНОМУ ОТОЧЕННІ

*Креч Т. В., канд. філол. наук
Мілева І.В., канд. філол. наук (Харків)*

У статті розглянуто найбільш складні питання, пов'язані з особливостями вияву інтерференції в близькоспоріднених мовах – російській і українській, запропоновано лінгвометодичний аналіз особливостей адаптації освітніх мігрантів в умовах українсько-російського білінгвізму, адже в сучасному світі неможливо знайти етнічної спільноти, яка не відчувала б на собі впливу культур інших народів. Описано й проаналізовано типологію труднощів, зумовлених особливостями міжмовної взаємодії близькоспоріднених мов, подано лінгвістичні й методичні рекомендації щодо їх подолання. Міжмовна інтерференція охоплює всі мовні рівні, а особливо це помітно на фонетичному, оскільки в цих двох мовах існують певні відмінності в системі вокалізму й консонантизму. На фонетичному рівні труднощі виявляються вже на рівні формування навичок аудіювання та говоріння. На граматичному рівні існують, наприклад, відмінності в роді й числі схожих іменників в російській і українській мовах. Інша складність полягає в тому, що деякі лексичні одиниці в цих двох мовах є однаковими за звучанням, але мають різне значення, отже, поширена й міжмова омонімія. Нездатність розрізнити ці ознаки призводить до багатьох помилок. Відмінності в характеристиках схожих мовних систем спостерігаються і в мовленнєвому етикеті, що також слід урахувувати під час опанування мови освітніми мігрантами. Одним із можливих помічників у подоланні перешкод є активний навчальний словник, який повинен допомогти у вивченні мови, оскільки освітні мігранти звертаються до словника насамперед як до джерела, в якому зафіксована інформація щодо конструювання висловлювань. Автори сподіваються, що рекомендації, викладені в статті, допоможуть подолати труднощі, що виникають, і зроблять процес навчання іноземних студентів другої нерідної мови більш легким і успішним.

Ключові слова: адаптація, бі- і полілінгви, міжмовна інтерференція, освітні мігранти, рідна (нерідна) мова.

Креч Т.В., Мілева І.В. Особенности адаптации образовательных мигрантов в билингвальной среде. В статье рассматриваются наиболее сложные вопросы, связанные с особенностями проявления интерференции в близкородственных языках – русском и украинском, предлагается лингвометодический анализ особенностей адаптации образовательных мигрантов в условиях украинского-русского билингвизма, ведь в современном мире невозможно найти этнической общности, которая не испытывала бы на себе влияния культур других народов. Описана и проанализирована типология трудностей, обусловленных особенностями межъязыкового взаимодействия близкородственных языков, даны лингвистические и методические рекомендации по их преодолению. Межъязыковая интерференция охватывает все языковые уровни, это особенно заметно на фонетическом уровне, поскольку существуют

определенные различия в системе вокализма и консонантизма. На фонетическом уровне сложности проявляются уже на уровне формирования навыков аудирования и произношения. На грамматическом уровне существуют, например, различия в роде и числе похожих существительных в русском и украинском языках. Иная трудность заключается и в том, что некоторые лексические единицы в этих двух языках являются одинаковыми по звучанию, но имеют разное значение, таким образом, распространена и межъязыковая омонимия. Неспособность различить эти признаки приводит ко многим ошибкам. Различия в характеристиках похожих языковых систем наблюдаются и в речевом этикете, их также важно учитывать при овладении языком образовательными мигрантами. Одним из возможных помощников в преодолении препятствий является активный учебный словарь, который должен помочь в изучении языка, поскольку образовательные мигранты обращаются к словарю прежде всего как к источнику, в котором зафиксирована информация по конструированию высказываний. Авторы надеются, что рекомендации, изложенные в статье, помогут преодолеть возникающие трудности и сделают процесс обучения иностранных студентов второму неродному языку более легким и успешным.

Ключевые слова: адаптация, би- и полилингвы, межъязыковая интерференция, образовательные мигранты, родной (неродной) язык.

Tetiana Krech, Iryna Milieva. Features of the adaptation of educational migrants in the bilingual environment. The authors of the article examine the most significant issues that are related to the peculiarities of the manifestation of interference in the closely related languages – Russian and Ukrainian. Despite the fact that official Ukrainian Studies usually consider Ukraine a single-level and monolingual state, it must be admitted that the Ukrainian-Russian bilingualism is a system-forming feature of the linguistic situation in most Ukrainian regions. The authors describe and analyze the types of difficulties that are caused by the peculiarities of interlingual interference of closely related languages, and give linguistic and methodical recommendations for overcoming such issues. Interlingual interference covers all language levels and is especially pronounced at the phonetic level since there are significant differences in the systems of vocalism and consonantism. At the phonetic level, interference appears at the early stage of developing listening and pronunciation skills. At the grammatical level, there are differences between similar Russian and Ukrainian nouns in their gender and number. Another difficulty lies in the fact that some lexical units in these two languages sound the same but have different meanings. The inability to distinguish such words causes multiple errors. Differences in the characteristics of closely related linguistic systems are also observed in speech etiquette, which is especially important when teaching a language to educational migrants. One of the possible props for overcoming interference is an active learner's vocabulary, which should become an assistant in mastering a language. The authors hope that the recommendations outlined in the article will help to overcome the arising difficulties and make the process of teaching foreign students a second non-native language easier and more successful.

Key words: adaptation, bilingual, polylingual, interlingual interference, educational migrants, native (non-native) language.

Міграційні процеси стали однією з характерних ознак нашого часу. Міграція як явище існувала завжди, набуваючи різних напрямів, відрізняючись метою та завданнями, різним ступенем адаптації до нерідної культури аж до повної асиміляції. Цей процес є різновекторним, вплив нового соціального середовища на мігрантів і мігрантів на це середовище залежить від багатьох чинників, насамперед від соціокультурного потенціалу учасників міжкультурної взаємодії. На окрему увагу заслуговує академічна адаптація освітніх мігрантів.

Актуальність дослідження. На сучасному етапі особливого значення набуває створення уніфікованого освітнього простору незалежно від мови освіти. Усе частіше виникає запитання про те, якої мети необхідно досягти, формуючи вторинну мовну особистість, що є первинним – формування професійних якостей, усебічно освіченої культурної чи толерантної особистості. Питання ці настільки актуальні, що їхньому ґрунтовному висвітленню з позицій філософської антропології, соціальної педагогіки, лінгвістики, лінгводидактики, культурології, етнопсихології присвячена монографія, видана в Харкові в 2017 році [1].

Для студентів, які здобувають освіту не в рідній країні, необхідно дібрати такі форми й методи, за яких «мова навчання, яка для певного контингенту є іноземною, повинна стати не перешкодою до професійної підготовки й загальнокультурного розвитку, а інструментом ефективного здійснення цього процесу» (переклад наш – Т.К., І.М.) [6: 123].

Для адаптації, необхідної для навчання іноземних студентів в умовах близькоспорідненого білінгвізму, необхідно розглянути цю проблему з позицій лінгводидактики й у соціокультурному аспекті. У цій статті розглядається означена проблема з позицій лінгводидактики.

Незважаючи на те, що державною мовою в Україні є українська, вважаємо за необхідне визнати, що українсько-російська двомовність є домінантною ознакою мовної ситуації, яка склалася в державі.

Якщо індивідуальний бі- й полілінгвізм збагачує мовну особистість, розширює її лінгвістичні й пізнавальні можливості (згадаємо слова, що приписують Й. Гете: «Скільки мов ти знаєш,

стільки разів ти людина»), то масовий білінгвізм нерідко стає серйозною проблемою в мовленні, іноді навіть виявляючись як надмірне і неприродне явище [2: 227], яке руйнує основи мовної своєрідності, хоча саме мовний чинник у поєднанні з культурною самобутністю є провідним у формуванні національної самосвідомості.

Історія вивчення особливостей появи інтерференції в близькоспоріднених і різносистемних мовах давня й стосується всіх рівнів зіставлюваних мов. Досить згадати дослідження Х. Агітева, Ю. Апресяна, Л. Баранникова, Л. Блумфілда, Бодуена де Куртене, Л. Булаховського, В. Виноградова, Л. Зільберман, Т. Ілляшенко, В. Костомарова, М. Кочергіна, М. Михайлова, Ю. Пассова, В. Русанівського, Е. Сепіра, М. Успенського, Ф. Філіна, Д. Шмельова, Л. Щерби та ін.

Іноземні студенти, які навчаються в Україні та обрали для себе мовою навчання російську, вивчають також обов'язкову дисципліну «Українська мова як іноземна».

У такій ситуації негативні вияви, пов'язані з інтерференцією, виявляються особливо яскраво. Незважаючи на схожість близькоспоріднених мов на всіх структурних рівнях, саме ця схожість і є «серйозною небезпекою» [5: 258–261] для іноземних студентів під час вивчення української мови, оскільки невміння розрізнити ці особливості, несвідоме прагнення використовувати знання з російської мови часто призводять до численних помилок і неточностей.

Мета статті – проаналізувати особливості лінгвосоціокультурної адаптації іноземних студентів в умовах українсько-російського білінгвізму, адже в сучасному світі неможливо знайти етнічної спільноти, яка не відчувала б на собі впливу з боку культур інших народів. Адаптація до нових соціокультурних умов вимагає певної гнучкості, відмови від низки традиційних уявлень і норм, а успішність адаптаційного процесу залежить від сукупності внутрішніх і зовнішніх чинників [4], головним із яких вважаємо володіння мовою нового соціокультурного оточення та університетського освітнього простору.

Виклад основного матеріалу. Для запропонованої розвідки важливо позначити найбільш значущі питання, пов'язані з

особливостями прояву інтерференції в близькоспоріднених слов'янських мовах.

Ситуація українсько-російського білінгвізму викликає серйозні труднощі й численні помилки під час мовлення, спровоковані міжмовною інтерференцією, що виявляється на всіх рівнях зіставлюваних мов.

Труднощі виникають уже на фонетичному рівні, коли починається формування слухо-вимовних навичок окремих фонем, які різняться в українській і російській мовах.

На лексичному і граматичному рівнях серйозні труднощі викликають випадки, коли слова, фонетично близькі в обох мовах, мають суттєві семантичні відмінності або збігаються лише частково, це проковує помилки й розбіжності норм лексичної й граматичної сполучуваності в зіставлюваних мовах.

Вивчення особливостей українсько-російської двомовності свідчить, що особливо актуальною є пряма інтерференція (або явна), яка, на відміну від непрямой (або прихованої), виявляється в порушенні ладу мови, що пов'язано зі специфікою функціонування і взаємопроникнення близькоспоріднених мов.

На нашу думку, порівняльно-зіставний лінгвістичний опис досліджуваних інтерференційних проявів, а також визначення типології труднощів і рекомендацій щодо їх подолання необхідні для діагностування і прогнозування помилок у мовленнєвій практиці іноземних студентів, які вивчають українську мову як другу нерідну,

При цьому тісний зв'язок методики з лінгвістикою в цьому процесі для нас є незаперечним фактом, оскільки для успішного подолання інтерференції необхідні дані лінгвістики, психолінгвістики та психології.

Зв'язок методики з лінгвістикою виявляється й у тому, що використання всіх переваг, прихованих у лінгвістичному досвіді білінгвів, а в нашому випадку – полілінгвів, можливе лише за умови наявності в навчальних матеріалах (підручниках, навчальних посібниках, словниках) рекомендацій, що базуються на результатах порівняльного дослідження близькоспоріднених мов. З іншого боку, сучасний рівень розвитку лінгвометодики змушує нас звертатися до реєстрації та аналізу помилок як до надійного засобу об'єктивної оцінки процесів, що відбуваються в

мовній свідомості білінгва внаслідок міжмовних контактів. Водночас це дозволяє спостерігати за процесом «перемикання» іноземних студентів з однієї мови на іншу, робити лінгвістичні висновки, окреслити лінгводидактичні вимоги до навчальних матеріалів, зокрема визначити лексикографічні параметри багатомовних навчальних словників.

У зарубіжній лінгвістиці іноді з'являються сумніви в тому, що порівняльний аналіз граматичної будови двох мов може окреслити ступінь труднощів під час засвоєння граматичних форм мови, яку вивчають (Бодуен де Куртене, У. Вейнтрайх та ін.)

Наші спостереження дозволяють зробити висновок, що деякі труднощі, пов'язані з опануванням освітніми мігрантами другої нерідної близькоспорідненої мови, якою є українська на тлі російської як мови спеціальності, зумовлені особливостями міжмовної та внутрішньомовної інтерференції.

З метою накопичення «негативного» мовного матеріалу нами було проведено констатувальний експеримент, який дозволив установити типологію труднощів, що виникають у засвоєнні української мови освітніми мігрантами внаслідок інтерференції.

У психології перенесення (трансфер), чим, власне, і є інтерференція, визначається як складне явище людської психіки, прихований механізм якого дозволяє людині не лише використовувати в розумовій і моторній діяльності наявні в неї знання, уміння й навички, а й переносити їх на нові набуті знання, вміння та навички [7].

Процес перенесення є прихованим від безпосереднього спостереження, але дає можливість говорити про нього за його результатами.

Зазвичай, вивчаючи нерідну мову, учні в умовах близькоспорідненого українсько-російського білінгвізму успішно використовують свої знання з рідної мови. Для іноземних студентів під час опанування другої нерідної мови перенесення знань – процес значно складніший, оскільки ґрунтується на мовних універсалиях, під якими прийнято розуміти закономірності, спільні для всіх мов або для їх абсолютної більшості.

Набагато складніше питання про методичні засади організації перенесення вирішується в лінгводидактиці, оскільки тут перенесення вже розглядається як сукупність лінгвістичних та

індивідуально-психологічних чинників. Лінгвістичні чинники є відображенням типології подібності й відмінності мов, що порівнюються, а індивідуально-психологічні виявляються в здібностях індивіда до мови, в особливостях його минулого мовного досвіду, унаслідок чого в білінгва, а в нашому випадку полілінгва, розвивається «чуття мови», «що виявляється в умінні користуватися мовними засобами без звернення до знань про мову» (переклад наш – Т.К., І.М.) [9: 43–44].

Міжмовна інтерференція охоплює всі рівні зіставлюваних мов.

На фонетичному рівні інтерференція має бути врахована вже на рівні формування слухо-вимовних навичок. Незважаючи на те, що фонема російської та української мов схожі, існує все ж група голосних і приголосних, які не збігаються [8]. Знайомлячи студентів-іноземців із консонантизмом української мови, потрібно докласти чимало зусиль, щоб виробити навички вимови фонем [ч], яка в російській мові завжди м'яка. Ці вже набуті навички автоматично переносяться освітніми мігрантами на українську орфоепічних систему, в якій фонема [ч], як шипляча, завжди тверда або пом'якшена, але м'якою бути не може.

Інтерференція з російською мовою виявляється й під час вимови слів із буквою *щ*, яка в українській мові, на відміну від російської, завжди позначає два звуки – [шч]: [шчо], а не [що]; [шчодн'а], а не [щодн'а].

І таких прикладів на фонетичному рівні доволі багато, а це вимагає планомірної, лінгвістично й методично вивіреної роботи викладача.

На граматичному рівні доволі відчутна різниця між російськими й українськими іменниками на позначення ознак роду й числа, наприклад, *накит* – *накитъ* (укр. – чоловічий рід, рос. – жіночий рід); *путь* (укр. – жіночий рід, рос. – чоловічий рід), *рукопис* – *рукопись* (укр. – чоловічий рід, рос. – жіночий рід), *меблі* – *мебель* (укр. – множина, рос. – однина, жін. рід), *двери* – *дверь* (укр. – множина, рос. – однина, жін. рід).

Освітні мігранти, які вже набули навичок спілкування російською мовою й опанували її лексичні засоби, використовують свої знання для розуміння лексичної системи української мови. При цьому частина лексики в обох мовах є спільною, однаковою і за значенням, і за звучанням. Такі слова, як

буква, два, брат можна використовувати як «транспозиційний матеріал, що сприяє розумінню й активації словника студента, який починає вивчати українську мову» [3]. Складнішими для засвоєння є ті слова, які: а) збігаються у написанні, але відрізняються вимовою (*земля, телефон, голова*); б) відрізняються однією або двома ознаками (і орфографічно, і фонетично), але їхні значення зазвичай зрозумілі (*тіло, стіл, двері*).

Великі труднощі викликають також слова, які близькі за звучанням, але мають різну семантику, що вносить сум'яття й породжує помилки в мовленні іноземних студентів. Наприклад, слово *неділя* в українській мові позначає сьомий день тижня й відповідає російській лексемі «воскресенье», а схожа за звучанням російська лексема *неделя* позначає всі сім днів тижня й відповідає українському слові *тиждень*; *вродливий* в українській мові означає «красивий», а схожа за звучанням російська лексема *уродливый* має антонімічне значення «дуже негарний», що семантично відповідає українському «потворний»; українське *баня* семантично відповідає російському «купол», а російське *баня* – українському «лазня». Таких прикладів міжмовної омонімії багато, і свідчать вони про те, що фонетично подібні слова в близькоспоріднених українській і російській мовах можуть бути нетотожними й навіть протилежними за семантикою.

Інтерференція виявляється на лексико-граматичному рівні й у порушенні норм лексичної та граматичної сполучуваності, породжуючи помилки, на які повинен звертати увагу викладач.

Часто студенти-іноземці використовують вислів *не дивлячись на складні умови* замість нормативного *незважаючи на складні умови, викладачі добре відносяться* замість *викладачі добре ставляться* тощо.

Певну роль у провокуванні помилок у мовленні відіграє використання лексичної кальки, унаслідок чого з'являються вислови *це було осінню* замість *це було восени*, *піднімати важливе питання* замість *порушувати важливе питання*, *перевод грошей* замість *переказ грошей*, *неділю тому назад* замість *тиждень тому*.

Таке ж калькування зачіпає й граматичний рівень. Це простежується на прикладі утворення вищого ступеня прикметників, зокрема використання словосполучення *самий*

розумний студент замість *найрозумніший студент*. До цієї ж категорії помилок належить і вживання невластивих українській мові деяких активних дієприкметників, наприклад, поширене *орендуючий житло* замість *орендатор житла*, *завідуючий кафедрою* замість українського *завідувач кафедри*.

Відмінності в особливості близькоспоріднених мовних систем ми спостерігаємо й у мовленнєвому етикеті, що особливо актуально при оволодінні мовою іноземними студентами.

Це й наявність усічених форм вітання в українській мові, й уживання форми кличного відмінка для звертання до кого-небудь, наприклад, *Надіє Петрівно, Марино, пане лікарю*.

Дво-, а краще тримовний навчальний словник активного типу з антиінтерференційною спрямованістю може й повинен стати надійним помічником у навчанні мовлення.

Потрібно пам'ятати, що якщо носій мови найчастіше звертається до двомовного словника як до енциклопедичного джерела, джерела поповнення своїх лінгвістичних знань, то іноземний студент, який потрапив у мовне середовище другої нерідної мови, звертається до словника, сподіваючись знайти помічника в мовленні, конструюванні висловлювання, який дає відповіді на багато запитань, що розкривають граматичну специфіку нової для нього мови, особливості лексичної і граматичної сполучуваності лексичних одиниць, визначає набір дискурсів, які розкривають денотативні й конотативні можливості лексичних одиниць.

Систематизації лексичних одиниць у такому навчальному словнику має передувати вивчення особливостей українсько-російського білінгвізму, який ми, використовуючи термінологію Л. Щерби, визначаємо як «автономний, чистий з позиції психолінгвістики й позначений інтенсивними контактами, міжмовними зв'язками з погляду лінгвістики» (переклад наш – Т.К., І.М.) [10: 19].

Не випадково у своїй передмові до російсько-французького словника один із видатних теоретиків і практиків лексикографії Л. Щерба писав, що «не може бути двох однакових двомовних словників для носіїв мови і для людини, для якої ця мова є нерідною» (переклад наш – Т.К., І.М.) [10: 17–18].

Висновки. Отже, ми спробували дати лінгвістичну оцінку мовної ситуації, коли освітні мігранти, які навчаються нерідною російською мовою, мають вивчати другу, близькоспоріднену російській українську мову. Наш практичний досвід роботи в такій аудиторії дозволив експериментально визначити типологію труднощів, спровокованих міжмовною інтерференцією, що зачіпає всі структурні рівні мов, які вивчають. Сподіваємося, що рекомендації, викладені в статті, допоможуть подолати труднощі, які виникають, і зроблять процес навчання освітніх мігрантів другою нерідною мови легшим і успішнішим.

Формуючи вторинну мовну особистість, занурюючи студентів у нові мовні світи, ми водночас «долаємо забобони й кордони нашого минулого досвіду світу», але це «в жодному разі не означає, що ми залишаємо й заперечуємо наш власний світ» (Ханс Георг Гадамер) (переклад наш – Т.К., І.М.) цит. за [1: 5].

Перспективи подальших досліджень убачаємо в тому, щоб розробити низку практичних завдань (вправ) для усунення труднощів, що виникають під час вивчення української мови як другої іноземної.

ЛІТЕРАТУРА

1. Академическая адаптация образовательных мигрантов в стране обучения: монография / под ред. Н.И. Ушаковой. Харьков: ХНУ имени В.Н. Каразина, 2017. 248 с.
2. Гайович Г. Интерференция і суржик як наслідки мовної взаємодії (на прикладі українсько-російських мовних контактів). URL: http://www.philology.kiev.ua/library/zagal/Movni_i_konceptualni_2012_41_1/224_233.pdf (дата звернення: 16.02.2019).
3. Методика викладання української мови. URL: <https://studfiles.net/preview/5537864/page:13/> (дата звернення: 09.06.2019).
4. Минасян С.М. Проблемы адаптации образовательных мигрантов в академической среде. *Академическая адаптация образовательных мигрантов в стране обучения* / под ред. Н.И. Ушаковой. Харьков: ХНУ имени В.Н. Каразина, 2017. С. 39–45.
5. Мурас А. Викладання української мови як іноземної в університеті імені Адама Міцкевича в Познані. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2007. Вип. 2. С. 258–265.

6. Пассов Е.И. Концепция коммуникативного иноязычного образования (теория и ее реализация): метод. пособие для русистов. СПб.: Златоуст, 2007. 200 с.
7. Психолингвические вопросы обучения иностранцев русскому языку. М.: МГУ, 1972.
8. Шпілько І.М. Фонетична інтерференція в інформаційному просторі України. *Дослідження з лексикології і граматики української мови*. Дніпро, 2010. Вип. 9. С. 323–331.
9. Шубин Э.П. Позитивные и негативные аспекты влияния первого языка на овладение вторым на различных уровнях языковой системы. *Иностранные языки в школе*. 1971. № 5. С. 27–32.
10. Щерба Л.В. Предисловие к большому русско-французскому словарю: Языковая система и речевая деятельность. *Русско-французский словарь*. М.: Наука, 1974. С. 17–23.

REFERENCES

- Haiovych, H. *Interferentsiia i surzhyk yak naslidky movnoi vzaiemodii (na prykladi ukraïnsko-rosiïskykh movnykh kontaktiv) [Interference and surzhik as consequences of linguistic interaction (on the example of Ukrainian-Russian linguistic contacts)]*. Available at: http://www.philology.kiev.ua/library/zagal/Movni_i_konceptualni_2012_41_1/224_233.pdf [Accessed 16 Feb. 2019] [in Ukrainian].
- Metodyka vykladannia ukraïnskoi movy [Methods of teaching the Ukrainian language]*. Available at: <https://studfiles.net/preview/5537864/page:13/> [Accessed 9 Jun. 2019] [in Ukrainian].
- Minasyan, S.M. (2017). Problemy adaptatsii obrazovatelnykh migrantov v akademicheskoy srede [Problems of adaptation of educational migrants in the academic environment]. Ushakova, N.I. (Ed.). *Akademicheskaya adaptatsiya obrazovatelnykh migrantov v strane obucheniya [Academic adaptation of educational migrants in the country of study]*. Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv National University, pp. 39–45 [in Russian].
- Muras, A. (2007). Vykladannia ukraïnskoi movy yak inozemnoi v universyteti imeni Adama Mitskevycha v Poznani [Teaching Ukrainian as a Foreign Language at the Adam Mickiewicz University in Poznan]. *Teoriia i praktyka vykladannia ukraïnskoi movy yak inozemnoi [Theory and practice of teaching Ukrainian as a foreign language]*, 2, pp. 258–261 [in Ukrainian].
- Passov, E.I. (2007). *Kontseptsyiya kommunikativnogo inoyazychnogo obrazovaniya (teoriya i ee realizatsiya) [The concept of communicative foreign language education (theory and its implementation)]*. St. Petersburg: Zlatousts [in Russian].

- Psiholingvicheskie voprosy obuchenija inostrancev russkomu jazyku* [Psycholinguistic issues of teaching foreigners the Russian language]. (1972). Moscow: MGU [in Russian].
- Shcherba, L.V. (1974). Predislovie k bol'shomu russko-francuzskomu slovarju: Yazykovaya sistema i rechevaya deyatel'nost' [Foreword to the large Russian-French dictionary: The language system and speech activity]. *Russko-francuzskij slovar'* [Russian-French dictionary]. Moscow: Nauka, pp. 17–23 [in Russian].
- Shpitko, I.M. (2010). Fonetychna interferentsiia v informatsiinomu prostori Ukrainy [Phonetic interference in the information space of Ukraine]. *Doslidzhennia z leksykologhii i hramatyky ukraïnskoi movy* [Studies in lexicology and grammar of the Ukrainian language]. 9, pp. 323–331 [in Russian].
- Shubin, Je.P. (1971). Pozitivnye i negativnye aspekty vlijanija pervogo jazyka na ovladenie vtorym na razlichnyh urovnjah jazykovoï sistemy [Positive and negative aspects of the influence of the first language on mastering the second at various levels of the language system]. *Inostrannye jazyki v shkole* [Foreign languages at school], 5, pp. 27–32 [in Russian].
- Ushakova, N.I. (Ed.). (2017). *Akademicheskaja adaptacija obrazovatelnyh migrantov v strane obuchenija* [Academic adaptation of educational migrants in the country of study]. Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv National University [in Russian].

Стаття надійшла до редакції: 10.09.2019

Креч Тетяна Василівна, канд. філол. наук, професор, завідувач кафедри української мови та мовної підготовки іноземних громадян Харківського національного університету будівництва та архітектури (61002, Харків, вул. Сумська, 40); e-mail: tatianakrech@gmail.com; orcid: <http://orcid.org/0000000308651716>.

Креч Татьяна Васильевна, канд. филол. наук, профессор, заведующая кафедрой украинского языка и языковой подготовки иностранных граждан Харьковского национального университета строительства и архитектуры (61002, Харьков, вул. Сумская, 40); e-mail: tatianakrech@gmail.com; orcid: <http://orcid.org/0000000308651716>.

Tetiana Krech, Ph.D. in Philology, professor, head of the Department of Ukrainian language and language training of foreign citizens, Kharkiv National University of Civil Engineering and Architecture (61002, Kharkiv, 40 Sumska st.); e-mail: tatianakrech@gmail.com; orcid: <http://orcid.org/0000000308651716>.

Мілєва Ірина Володимирівна, канд. філол. наук, доцент кафедри української мови та мовної підготовки іноземних громадян Харківського

національного університету будівництва та архітектури (61002, Харків, вул. Сумська, 40); e-mail: mileva_i@ukr.net; orcid: <http://orsid.org/0000000261385990>.

Милева Ирина Владимировна, канд. філол. наук, доцент кафедри українського мови та мовної підготовки іноземних громадян Харківського національного університету будівництва та архітектури (61002, Харків, вул. Сумська, 40); e-mail: mileva_i@ukr.net; orcid: <http://orsid.org/0000000261385990>.

Milieva Iryna, Ph.D. in Philology, Associate Professor, the Department of Ukrainian language and language training of foreign citizens, Kharkiv National University of Civil Engineering and Architecture (61002, Kharkiv, 40 Sumska st.); e-mail: mileva_i@ukr.net; orcid: <http://orsid.org/0000000261385990>.